

Barnens syn på Blåsippans utemiljö

Platsobservation och dialog

Bilaga till samrådshandling
Upprättad av Stadsbyggnadsförvaltningen, planavdelningen
2019-11-15

Inledning

Kommundelen Jordbro genomgår stora förändringar och avses att förtätas med nya bostäder, dels i centrum, dels genom positiva planbesked i de södra delarna av Jordbro. Detta medför ett stort behov av nya förskoleplatser och som ett resultat av detta avses utveckling av den befintliga förskolan Blåsippan. Förskolan är i dagsläget i sämre skick och det bedöms inte som kostnadseffektivt att åtgärda förskolan.

Befintlig förskola är idag uppförd i ett plan. På förskolan finns fem avdelningar med totalt 110 barn.

Tornberget planerar att förskolan ska rivs och att en konceptförskola ska uppföras.

Planuppdrag för att inleda detaljplaneprocess och utreda förutsättningar för en ny förskolebyggnad gavs den 22 oktober 2018.

Syfte

Syftet med denna rapport är att synliggöra barnens upplevelser av sin förskolemiljö på förskolan Blåsippan. Genom denna inventering kan barnperspektivet fås med i kommande detaljplaneprojekt även om det befintliga detaljplaneprojektets ramverk är låst till uppförande av en konceptförskola. Rapporten kan även nyttjas som underlag vid utformning av förskolegården.

Metod

En traditionell barnkonsekvensanalys (BKA) är en metod för att samla in och analysera barn och ungdomars perspektiv på ett projekt som påverkar dem. BKA:n ska innehålla två perspektiv, barnperspektivet och barnens perspektiv.

Med barnperspektiv menas när vuxna ser barnet och strävar efter att förstå barnet. Åtgärder som bedöms vara för barnets bästa eftersträvas, men detta innebär inte alltid att resultatet blir för barnets bästa. Barnets perspektiv är de åsikter, erfarenheter och känslor som barnet själv besitter. Genom dialog med barn erhålls barnets perspektiv och barnets enskilda tolkning av en upplevelse. Först när dialog har skett med barn kan den vuxne försöka förstå barnet och därefter vidta vilka åtgärder som är lämpliga.

Styrdokument

Viktiga styrdokument vid planeringen av detta detaljplaneprojekt är kommunens översiktsplan, Barnkonventionen men även beslutet om konceptförskola inom Haninge kommun.

Barnkonventionen

FN:s konvention om barns rättigheter antogs 1989 men Sverige började följa barnkonventionen år 1990 då den ratificerades.

Barnkonventionen innehåller 54 artiklar som slår fast vilka rättigheter ett barn har och gäller för alla individer under 18 år.

Från den 1 januari år 2020 blir FN:s barnkonvention lagstadgad i Sverige, vilket innebär att myndigheter måste arbeta mer aktivt med att inkludera barnen. Haninge kommun är dessutom en barnrättskommun, vilket innebär att:

1. Barnkonventionen är väl känd för alla i kommunen.
2. Barnkonventionen efterlevs på alla nivåer i kommunen.
3. Barn kan delta i planeringen, utformningen och utvärderingen av den verksamhet som är avsedd för dem.
4. Barn kan påverka frågor som är viktiga för dem.
5. Barn kan delta i medborgardialoger.
6. Barn upplever en känsla av trygghet i sin kommun
7. Barnets bästa beaktas alltid i alla ärenden som rör barn.

Utifrån detta perspektiv är det därför relevant och viktigt att synliggöra barnens åsikter.

Översiktsplan

Kommunens översiktsplan förespråkar att barnens perspektiv beaktas för att kunna uppnå goda och trygga livsmiljöer. Barn ska därför involveras tidigt i planeringsprocesserna, exempelvis genom samtal med barnen, barnkonsekvensanalyser och fokusgrupper.¹ Planeringen behöver även vara uppmärksam på möjliga konflikter mellan förtätning och barns rörelsefrihet och tillgång på ytor, inte minst i tidiga skeden.

Konceptförskola Haninge

Vid nybyggnad av kommunala förskolor har Haninge kommun beslutat om att så kallade konceptförskolor ska uppföras.

Konceptförskolan är ett färdigt koncept där valmöjlighet finns mellan sex eller åtta avdelningar. Konceptförskolan är utformad för den pedagogiska verksamheten och för att främja inlärandet. Planlösningen utgår ifrån ett gemensamt rum, den så kallade ateljén/torget, och de respektive avdelningarna ligger i nära anslutning till denna plats.

Kartläggning av förutsättningar

Nulägesbeskrivning

Förskolan Blåsippan ligger på Södra Jordbrovägen 173 i södra delen av kommundelen Jordbro. Planområdet uppgår i dagsläget till 5500 kvadratmeter. Förskolan är belägen i ett socioekonomiskt utsatt område och runt 15 nationaliteter finns representerade bland förskolans barn.

Förskolebyggnaden är uppförd på 1970-talet. Byggnaden är uppförd i ett plan och är utformad med rektangulära huskroppar som bildar halvt slutna innegårdar.

Bild 1: Ortofoto över befintlig förskolebyggnad

På förskolans södra del, den del som vetter mot Södra Jordbrovägen, är förskolegården avgränsad för de minsta barnen (1-2 år). Där finns en mindre klätterställning och rutschkana, pallkragar med möjlighet till odling samt en liten kulle och en gungbräda.

¹ Haninge kommuns översiktsplan, sid. 63

På förskolans östra del finns två halvt inneslutna innergårdar samt en asfalterad ”körbana”. Barnen vistas dock inte på den östra sidan och denna del av förskolegården är helt oanvänd.

Den västra delen av fastigheten utgörs till viss del av kombinerad parkering för förskolans personal och varuintag, lekmöjligheter i form av sandlåda, ”raketen”, klätterställning med rutschkana samt ett förråd där leksaker inryms.

Den norra delen består av en gungställning i form av en båt, mindre lekstugor samt egentillverkad hinderbana.

Planförslag

Gällande planförslag innebär att en konceptförskola ska uppföras på platsen. Konceptförskolan uppförs för åtta avdelningar med ett prognosticerat barnantal om 144 barn, vilket ger 18 barn/avdelning.

I samband med planförslaget har trafikbullerutredning samt dagvattenutredning tagits fram. Dessa redovisas som separata bilagor.

Platsbesök

Platsbesök har genomförts vid fyra olika tillfällen, dels i samband med att ansökan om planbesked utreddes sommaren 2018, dels sommaren 2019 då projektgruppen gemensamt gjorde en startworkshop, i augusti då dagvattenutredning påbörjades samt den 18 oktober 2019 då observation och dialog gjordes.

Vid platsbesöket den 18 oktober inleddes besöket med en rundvisning och frågestund av två pedagoger på förskolans gård. Detta pågick i cirka en timma och under tidens gång dök nyfikna barn upp, vilket gav en naturlig process i att kunna prata med barnen. Dagen då platsbesöket genomfördes var regnig och personalen beskrev det som ”väldigt lugnt” då endast 35 barn hade kommit till förskolan.

Barndialog

Dialog på den befintliga förskolan Blåsippan gjordes endast vid ett tillfälle (2019-10-18). Sex barn på 3-4 år deltog. Det låga antalet tillfrågade barn gör att en generaliserad bedömning görs. Dock har fördelar setts i det faktum att barnen ens får möjligheten att komma till tals. De barn som ej har fått talutrymme har istället kunnat observeras.

Dialogen skedde fritt på utegården. Vissa barn kom fram och undersökte min reflex i form av en polisbil, men jag sökte även aktivt efter kontakt med andra barn. När en kontakt etablerats så frågade jag alltid vad barnet hette, hur gammal barnet var samt om förskolan var rolig som en inledning. Jag berättade därefter vad jag hette och att jag ville kolla hur barnen lekte och vad de tyckte om på sin förskolegård. Därefter frågade jag om barnet ville visa mig sin favoritplats och efter noggrant tänkande från barnets sida tog vi därefter en promenad till respektive barns favoritplats.

Fem platser identifierades som populära utifrån barnens perspektiv:

1. Gungställningen i form av en båt

Båten blev ofta full av barn och de lekte att de åkte till olika platser, att det var stormigt på havet mm. Båten fylldes snabbt, men blev lika fort tom, då barnen hittade en ny aktivitet.

2. Raketen

Den så kallade raketten var en relativt ny leksak och vid denna samlades ofta tre till fyra barn vid bildäcket. Inne i raketten var det ofta stillsammare och barnen hade mer diskussioner när de satt inne i raketten.

3 + 4. Stocken och de olika lekstugorna

Stocken är separerad från de olika lekstugorna och det är cirka 25 meter mellan stocken till de olika lekstugorna.

Vid stocken satt ofta barn på rad, eller så klättrade de eller försökte få stocken att gunga som en gungbräda.

De små lekstugorna rymmer runt 3-5 barn och barnen lekte ofta roll-lekar i de olika husen. Äldre barn fick lov att klättra på taken (i avsaknad av andra klätterställningar)

5. Buskgömstället invid husfasaden

Många barn sprang in i buskaget och använde utrymmet som en liten koja. De upptrampade stigarna längs med husfasad vittnar om att utrymmet är populärt.

Dialog med personal

En rundvandring skedde med två pedagoger i cirka en timme. Under denna rundvandring visades jag runt bland de tre olika inhägnade innergårdarna och fick beskrivet hur de respektive olika områdena användes, av vilken barngrupp samt hur pedagogerna uppfattade

utrymmet. Jag fick även möjlighet att ställa frågor om miljön samt generellt om förskolans rutiner och vistelser utanför förskolan.

Förskolan har utevistelse antingen på förmiddagen eller eftermiddagen och under denna tid vistas barnen utifrån åldersindelning på den södra, västra eller norra förskolegården. Förskolan är generellt nedgången, både inomhus och utomhus och förskolans personal försöker med enkla medel att berika miljön utomhus. Ett exempel är den hinderbana/inte-nudda-marken-bana som gjorts på förskolans norra inhägnad.

Det framkommer synpunkter om att skadegörelse är ett vanligt inslag på förskolan, dels i form av uppklippta lås och stulna leksaker, dels i form av bortburna bord samt förstörda bord och klotter. Utemiljön har även fått gungor och cyklar bortplockade. Cyklarna har inte ersatts med andra leksaker, medans gungorna har ersatt dels av en gungbräda, dels av båten. Ett annat problem med förskolans utemiljö är att vattnet inte rinner bort från förskolan och vintertid bildas isbana på den nordvästra delen av förskolegården.

Sammantaget uppfattar personalen utemiljön som sparsmakad, gården är så pass öppen att det inte finns möjlighet till att skapa små egna rum/gömoställen och barnen väljer ofta att dra sig bakom förrådsbyggnaden, inne i raketten eller i buskarna längsmed husfasad för att få avskildhet. En stor del av den östra förskolegården är dessutom outnyttjad. De äldre barnen bedöms inte ha tillräckligt varierande möjligheter till lek, bland annat saknas möjligheter att klättra och då gungorna inte ersatts saknar barnen dessa aktiviteter.

Förskolegården är i sig väldigt flack, med undantag för en liten backe på förskolans norra del samt kullen på förskolans södra del. Backen på den norra delen används mycket för att rulla ner föremål, rulla ner sig själv samt att åka stjärtlapp på vintern. Kullen på den södra delen

bedöms dock vara för brant då den ligger inne på småbarnsavdelningens gård.

Personalen tror att den nya förskolan kommer bli bra och har redan förändrat sin matsal till en matateljé likt den nya konceptförskolan.

Dock har det varit turbulent angående vilken förskola som ska rivas och byggas först så personalen har inte börjat förbereda barn eller vårdnadshavare om vad som ska ske. Tidigare erfarenheter av flytt har dock varit positiva, förskolan har haft god tid att förbereda barnen och under denna tid kunnat besöka nya förskolan och på plats kunna se och prata om var barnen ska flytta. En stor fördel i detta projekt är att planerad evakueringsbyggnad är cirka 500 meter från dagens förskola, så förskolan hinner bekanta sig med den nya miljön och kan även följa processen då barnens nya förskola byggs.

Observationstillfälle

Observationstillfället pågick under 2 timmar. Jag gick runt på förskolegården och tittade dels vad barnen lekte med, dels hur de förflyttade sig på förskolegården.

Under dessa två timmar var det konstant rörelse i förskolegruppen. Barnen alternerade mycket och ofta mellan olika aktiviteter. Många barn samlades i de vattenpölar som bildats vid en av innergårdarna och många barn lekte i buskarna invid husfasaden. Barnen rörde sig ofta utmed förskolans staket, bakom träd och bakom de komplementbodrar där leksaker förvaras. Det var sammantaget svårt att se en viss typ av favoritaktivitet bland barnen, utan de verkade förnöjt röra sig över gården, växla mellan olika grupper av kompisar och förskolepersonal, mellan olika aktiviteter och mellan olika leksaker på förskolan.

Analys

Med ett färdigt koncept finns inte stor möjlighet till att påverka inomhusmiljön, då ritningarna för själva förskolebyggnaden är färdiga. Det som anses viktigt att styra i detaljplaneskedet vad gäller utemiljön, är att skapa en sammanhängande förskolegård på den norra sidan samt att föreslå en utökning av förskolegården i den mån det bedöms som möjligt. Cirka 100 kvadratmeter mark i förskolans nordvästra del föreslås utökas och då detta är kommunal mark blir processen enkel att inkludera marken.

Vad gäller utomhusmiljön så kan detaljplaneskedet inte säkerställa vad som kommer uppföras i utemiljön. Utbildningsförvaltningen i samarbete med byggaktören Tornberget krävställer utemiljön genom det funktionsprogram som utbildningsförvaltningen tagit fram. Dock så finns det fler kravställare när det kommer till utemiljön såsom kommunens parkavdelning som sköter drift och underhåll av förskolegården och det är först i projekteringsfasen som de olika kravställarnas viljor jämkas samman.

Tornberget har uppfattningen att vid projekteringen så ska så många bevarandevärda kvaliteter som möjligt bevaras och i de fall det inte går, som t.ex. buskarna längsmed husfasad ska det vid nybyggnation ersättas med andra kvaliteter. Tornberget håller för närvarande på att utveckla en situationsplan som koncept, med syftet att säkerställa utemiljön utifrån de olika krav som olika verksamheter har. För detta projekt kommer dock utbildningsförvaltningen i största mån att specificera utemiljön.